

Α΄ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

8-10 Ὀκτωβρίου 1999 - Ἱερά Μονή Πεντέλης

Θέμα: Ἐξ ὕδατος καί πνεύματος. Τό μυστήριον τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, χθές καί σήμερα.

Εἰς τό Συμπόσιον προσεκλήθησαν ἐπίσημως δύο (2) στελέχη ἐξ ἐκάστης Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἐκ τῶν ἐχόντων ἰδιαίτερον περί τήν Θεῖαν Λατρείαν ἐνδιαφέρον κληρικῶν, συμμετέσχον δέ τελικῶς ἑβδομήκοντα (70) ἐκπρόσωποι ἐκ πενήκοντα (50) Μητροπόλεων, ἐπιπλέον δέ αὐτῶν πολλοί καθηγηταί, φοιτηταί Θεολογίας, ἱεροσπουδασταί καί ἄλλοι ἐνδιαφερόμενοι, μέ συνολικόν ἀριθμόν συμμετεχόντων περίπου ἑκατόν πενήκοντα (150).

Κύριος σκοπός τοῦ Συνεδρίου ὑπῆρξεν ἡ ἐπί τῇ βάσει τῆς Ἱστορίας καί τῆς Θεολογίας τῆς Λατρείας μελέτη τῶν προβλημάτων, τά ὅποια ἀναφύονται σήμερον κατά τήν τέλεσιν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος καί ὁ προσδιορισμός τῶν ἐξ ἐπόψεως ποιμαντικῆς καί τελετουργικῆς ληπτέων μέτρων διά τήν ἀνάδειξιν τῆς σημασίας τοῦ μυστηρίου τούτου, ὡς ἀπαρχῆς τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου καί ἐνσωματώσεώς του εἰς τήν κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκτός τῶν ἐναρκτηρίων προσφωνήσεων, γενομένων ὑπό τοῦ προέδρου τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Βεροίας καί Ναούσης κ. Παντελεήμονος καί τοῦ ὁμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Εὐαγγέλου Θεοδώρου, τό πρόγραμμα τοῦ Συμποσίου περιελάμβανε ἑνδεκά (11) ἐπί μέρους εἰσηγήσεις, τάς ὁποίας παρουσίασαν ἰσάριθμοι ἐκλεκτοί ὁμιληταί, ὡς ἐξῆς:

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης τό θέμα: Ἅγιον Βάπτισμα καί Θεία Λειτουργία.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεος τό θέμα: Ἡ δυναμική τοῦ μυστηρίου τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος στό σύγχρονο κόσμον.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης κ. Γεώργιος Χρυσοστόμου τό θέμα: Οἱ προβαπτισματικές ἀκολουθίες. Τελετουργική θεώρηση.

Ὁ πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Μεταλληνός, Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τό θέμα: Ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος. Ἡ θεολογία τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.

Ὁ πρωτοπρεσβύτερος κ. Μιχαήλ Καρδαμάκης, διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τό θέμα: Ἡ βαπτισματική ἀγωγή τῶν πιστῶν καί ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα.

Ὁ πρωτοπρεσβύτερος κ. Δημήτριος Β. Τζέρπος, διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τό θέμα: Τό Ἅγιο Βάπτισμα στή σύγχρονη ἐνοριακή πράξη. Διαπιστώσεις καί προτάσεις.

Ὁ πρωτοπρεσβύτερος κ. Κωνσταντῖνος Στρατηγόπουλος τό θέμα: Βάπτισμα καί ἐξωτερική ἱεραποστολή.

Ὁ κ. Ἰωάννης Φουντούλης, Ὁμότιμος καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τό θέμα: Τό βάπτισμα τῶν ἐνηλίκων, ὁ Νηπιοβαπτισμός, τό Βάπτισμα τῆς ἀνάγκης. Τελετουργική θεώρηση.

Ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς, ἐπ. καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τό θέμα: Ἱστορική διαμόρφωση τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

Ὁ κ. Θεόδωρος Γιάγκου, ἐπ. καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τό θέμα: Τό Βάπτισμα καί ἡ ἀποδοχή τῶν αἰρετικῶν καί σχισματικῶν.

Ὁ κ. Γεώργιος Φίλιας, ἐπ. καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τό θέμα: Τό μυστήριον τοῦ Ἁγίου Χρίσματος.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συμποσίου διεξήχθησαν ἀπροσκόπτως, κατά κοινήν δέ ὁμολογίαν, ἐστέφθησαν ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἰδιαίτερος καί ἡ παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κυρίου Χριστοδούλου, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον προήδρευσε τῶν συνεδριῶν, ἀλλά

καί διά τῶν παρεμβάσεων του ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς συνέδρους πνεῦμα εὐθύνης καί ἐν ταύτῳ αἰσιοδοξίας, διά τήν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιχειρουμένου ἀνανεωτικοῦ ἔργου εἰς τόν χῶρον τῆς Θείας Λατρείας.

Μετά τό πέρας τοῦ Συμποσίου ἡ ἀνωτέρω ἐξονομασθεῖσα διοργανωτική ἐπιτροπή τοῦ Συμποσίου ἐπεξηργάσθη τά ἐξ αὐτοῦ προκύψαντα πορίσματα, τά ὅποια καί συνοψίζονται εἰς τά ἐξῆς:

α) Κατ' ἀρχήν ἐξήρθη, τόσον ὑπό τῶν εἰσηγητῶν, ὅσον καί ὑφ' ὄλων τῶν λαβόντων τόν λόγον συνέδρων, ἡ σημασία τῆς ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί διά τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου ἀναληφθείσης πρωτοβουλίας διά τήν σύγκλησιν τοῦ Αου Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων. Ἐξεφράσθη δέ ἡ εὐχή ὅπως ἡ σύγκλησις τοῦ τοιοῦτου Συνεδρίου καθιερωθῆ ὡς ἐτήσιος θεσμός καί μέ σκοπόν τήν προοδευτικήν καί εἰς βάθος μελέτην ὄλων τῶν λειτουργικῶν προβλημάτων, τά ὅποια ἀπασχολοῦν τήν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν σήμερον. Δεδομένου δέ τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπεφασίσθη ἡ σύστασις Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀνανεώσεως, προτείνεται ὅπως εἰς τό ἐξῆς ἡ διοργάνωσις τοῦ ἐν λόγῳ Συνεδρίου ἀποτελέσῃ ἀρμοδιότητα καί εὐθύνην τῆς νέας αὐτῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς.

β) Ὑπό τῶν συνέδρων ἐκρίθη ἐπίσης ὡς ἀπολύτως ἐπιτυχῆς ἡ ἐπιλογή τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ὡς θέματος προβληματισμοῦ τοῦ Αου αὐτοῦ Λειτουργικοῦ Συμποσίου, ἀφ' ἐνός μὲν διότι τό μυστήριον τοῦτο ἀποτελεῖ τήν ἀπαρχήν τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου καί τήν θύραν διά τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται εἰς τήν κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας, καί ἀφ' ἑτέρου διότι ἡ φύσις τῶν προβλημάτων, τά ὅποια ἐμφανίζονται κατά τήν τέλεσίν του, ἀπαιτεῖ τήν ἄμεσον λήψιν μέτρων, διά τήν ἄμεσον ἀποκατάστασιν τῆς φθορᾶς τήν ὁποίαν ὑπέστη εἰς τήν λειτουργικοποιμαντικήν πράξιν. Ἄκρως ἐπ' αὐτοῦ ἐνδεικτικῆ ὑπῆρξεν ἡ ὑπό τῶν ἐκροσωπησάντων τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις διαδηλωθεῖσα διάθεσις, ὅπως κινητοποιηθῆ ὅλον τό δυναμικόν τῆς Ἐκκλησίας διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν.

γ) Τό Συμπόσιον κατέδειξεν ὅτι ἐκ τῶν προβλημάτων αὐτῶν πρώτην προτεραιότητα κατέχει ἡ ἀνάδειξις τῆς σωτηριολογικῆς σημασίας τοῦ μυστηρίου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ὡς δι' " Ὑδατος καί Πνεύματος" (Ιω.3,5) συμμετοχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τό μυστήριον τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδή δέ ἐν τῇ ἐνοριακῇ πράξει τήν ἀλήθειαν αὐτήν λυμáίνεται κυρίως ἡ ἐν τῷ πνεύματι τῆς συγχρόνου ἐκκοσμικεύσεως παρατηρουμένη τάσις ἐκπτώσεως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ μυστηρίου εἰς οἰκογενειακὴν - κοινωνικὴν ἐκδήλωσιν, διά τοῦτο καί ἡ ἀνάπτυξις καί ἐκλαίκευσις τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος εἶναι ὁ πρῶτος στόχος πρὸς τόν ὁποῖον δεόν ὅπως κατατείνῃ εἰς τό ἐξῆς ἡ σχετικῆ μέριμνα τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας.

Ὡς δεῦτερον στόχον τῆς προσπαθείας αὐτῆς τό Συμπόσιον προσδιώρισεν τόν ἔλεγχον καί τή βελτίωσιν τῶν ποιμαντικῶν προϋποθέσεων ὑπό τὰς ὁποίας τελεῖται σήμερον τό μυστήριον τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Θεωρεῖ δέ ὅτι, ἐξ αἰτίας τοῦ Νηπιοβαπτισμοῦ, ἡ ἀντίστοιχος μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας θά πρέπει νά στραφῆ σήμερον πρὸς τοὺς γονεῖς καί τόν ἀνάδοχον τοῦ βαπτιζομένου, μέ τήν συγκατάθεσιν καί εὐθύνην τῶν ὁποίων βαπτίζονται τά νήπια.

Τέλος ἡ ἐμπέδωσις τελετουργικῆς εὐταξίας γενικῶς καί ἡ διευκόλυνσις τῶν τελετουργῶν τοῦ μυστηρίου κατά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, τά ὅποια προκύπτουν εἰς τήν σύγχρονον τελετουργικὴν πράξιν, εἶναι ὁ τρίτος κύριος στόχος τόν ὁποῖον κατέδειξεν ἡ ὅλη ὑπό τοῦ Συμποσίου ἐπεξεργασία τοῦ ἐν λόγῳ θέματος. Πρὸς ἐπίτευξιν δέ ὄλων τῶν προμνημονευθέντων στόχων ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος λήψις συγκεκριμένων μέτρων, ἡ ἀποτελεσματικότητά τῶν ὁποίων θά ἐξαρτηθῆ εἰς μέγα βαθμόν ἀπὸ τήν συντονισμένην καί συνεπῆ δρᾶσιν τῶν ἐμπλεκομένων εἰς τό θέμα αὐτό φορέων, ἤτοι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καί τῶν ἐκασταχοῦ ἐνοριῶν.

Τά προτεινόμενα μέτρα εἶναι τά ἐξῆς:

Ἄμεσος ἔκδοσις τῶν πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου καί κατά τό δυνατόν εὐρεῖα δωρεάν διάδοσις αὐτῶν.

Ἄμεσος ἐκτύπωσις ὑπὸ τοῦ περιοδικοῦ " Ἐκκλησία" εἰς εἰδικόν τεῦχος τοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰ. Φουντούλη συγγραφέντος κειμένου "Τό ἅγιον Βάπτισμα, Ἱστορικοτελετουργικὴ θεώρησις " καί δωρεάν ἀποστολή του, ἐπ' εὐκαιρία τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων 1999, πρὸς ἅπαντας τοὺς κληρικούς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀξιολόγησις καί κωδικοποίησις ὑπὸ τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀνανεώσεως τῶν ὑπὸ

έγκρίτων λειτουργιολόγων διατυπωθεισῶν παρατηρήσεων καί προτάσεων ἐπί τοῦ τρόπου τελέσεως τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος σήμερον (Προβαπτισματικά Ἀκολουθία, Νηπιοβαπτισμός, Βάπτισμα ἐνηλίκων, Βάπτισμα ἀνάγκης, Τέλεσις Βαπτίσματος μετὰ Θείας Λειτουργίας, Ἀκολουθία ἐπιστροφῆς σχισματικῶν-αίρετικῶν) καί ἐπί τῆ βάσει τῶν συμπερασμάτων αὐτῶν νέα ἔκδοσις τῆς ἀκολουθίας τοῦ μυστηρίου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, συνοδευομένη ὑπό συνοπτικοῦ λειτουργικοποιμαντικοῦ ὑπομνήματος-ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς ἱερεῖς.

Ἐπίσημος καθιέρωσις προβαπτισματικῆς πνευματικῆς συνεντεύξεως-ἐπικοινωνίας τοῦ ἡμερινοῦ ἱερέως μετὰ τοὺς γονεῖς καί τὸν ἀνάδοχον τοῦ βαπτιζομένου, ἡ ὁποία καί θά λειτουργῆ ὡς ἀναπλήρωμα τῆς ἐλλειπούσης σήμερον προβαπτισματικῆς κατηχητικῆς προετοιμασίας.

Συστηματικὴ ὀργάνωσις εἰς ἐκάστην Ἱεράν Μητρόπολιν τῆς κατηχήσεως τῶν πρὸς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα προσερχομένων ἐνηλίκων καί ἀνάθεσις εἰς εἰδικὸν συνεργάτην συγγραφῆς εὐσυνόπτου Ὁρθοδόξου Κατηχήσεως καί μετάφρασις αὐτῆς εἰς πολλάς γλώσσας μέ σκοπὸν τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ.

Προκήρυξις πανελληνίου θεολογικοῦ - λογοτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ συγγραφῆς νέων βοηθημάτων καταλλήλων διὰ τὴν βαπτισματικὴν καί γενικῶς τὴν λειτουργικὴν ἀγωγὴν τῶν πιστῶν ὄλων τῶν ἡλικιῶν.

Συγκρότησις δι' ἐκάστην προγραμματιζομένην Βάπτισιν φακέλλου Ἀδείας Βαπτίσεως, εἰς τὸν ὁποῖον δέον ὅπως ἐμπεριέχωνται τουλάχιστον: α) Διήλωσις τῶν γονέων ὅτι ἀναλαμβάνουν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀνατροφὴν τῶν νηπιοβαπτιζομένων τέκνων των. β) Βεβαίωσις ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ ἀνάδοχος εἶναι χριστιανὸς ὀρθόδοξος. γ) Ἐντυπον κατηχητικὸν ὑλικόν, ἐγκεκριμένον ὑπὸ τῆς ἐπίσημοῦ Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον καί θά ἐπιδίδεται ὑποχρεωτικῶς εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν ἐνημέρωσίν των.

Ἴδρυσις εἰς ἐκάστην Ἱεράν Μητρόπολιν Εἰδικοῦ Γραφείου Βαπτίσεων μέ σκοπὸν τὸν διοικητικὸν ἔλεγχον καί τὴν ἀρχαιοθέτησιν τῶν ἐκ τῶν φακέλλων Ἀδείας Βαπτίσεως προκυπτόντων στοιχείων, ὅσον καί τὴν καλλιτέραν ποιμαντικὴν ἀξιοποίησιν αὐτῶν εἰς ἐπίπεδον ἐνορίας καί ἐπισκοπῆς. Ἐπισημαίνεται ἐνταῦθα ἰδιαίτερος ὁ ἔλεγχος καί ἡ ἐνδεχομένη ἐπὶ τὰ βελτίω ἀντικατάστασις τῶν χρησιμοποιουμένων διὰ τὴν καταχώρισιν τῶν σχετικῶν στοιχείων ἐντύπων (βιβλίων, ἐγγράφων, ἀναμνηστικῶν κ.λπ.).

Διοργάνωσις κατὰ Μητροπόλεις Εἰδικῶν Ἱερατικῶν Συνάξεων μέ σκοπὸν τὴν ἐπιμόρφωσιν καί γενικῶς τὴν εὐαισθητοποίησιν τῶν κληρικῶν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν ὄλων τῶν κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος προκυπτόντων σήμερον προβλημάτων.

Καθιέρωσις ἐπίσημων βαπτισματικῶν ἡμερῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, (π. χ. Μ. Σάββατον, Φῶτα, Πεντηκοστή) καί πρότυπος τέλεσις ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ἢ ἄλλων εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένων κληρικῶν ὁμαδικῶν βαπτίσεων, ἰδίᾳ ἐνηλίκων καί ἐλεγχόμενη ἐνθάρρυνσις τῆς μετὰ Θείας Λειτουργίας τελέσεως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ μυστηρίου.

Κωδικοποίησις τῶν διεπουσῶν τὴν τέλεσιν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος νομοκανονικῶν διατάξεων καί ἐπεξηργασμένη συνοπτικὴ παρουσίασις αὐτῶν πρὸς ποιμαντικὴν χρῆσιν.

Μέριμνα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ὑπὸ τῶν κατηχητικῶν βοηθημάτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατηχητικῶν σχολείων καί τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν Ὁρησκευτικῶν Δημοτικῆς καί Μέσης Ἐκπαίδευσως προσφερομένης βαπτισματικῆς ἀγωγῆς .

Συνεργασία μετὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί Θεολογικῶν Σχολῶν διὰ τὴν καλλιτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν εἰς τὴν Ποιμαντικὴν καί Τελετουργικὴν τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καί τῶν ἄλλων ἱερῶν μυστηρίων.

Εὐκαιριακὴ βαπτισματικὴ ἀγωγή τοῦ λαοῦ διὰ μέσου τοῦ θεοῦ κηρύγματος, ραδιοτηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν, ἐντύπων, σχολῶν γονέων κ.λπ. καί διοικητικὴ ἀντιμετώπισις τῶν ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαγγελματιῶν, ὡς φωτογράφων, ἀνθοπωλῶν κ. λπ. δημιουργουμένων προβλημάτων κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἱερῶν μυστηρίων γενικῶς.

Καταχώρισις εἰς τὸ διαδύκτιον (internet) μιᾶς ἐνιαίας δι' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος " ἐνοριακῆς" ἰστοσελίδος, μέ ἅπαντα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν τέλεσιν τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καί τῶν ἄλλων ἱερῶν

μυστηρίων στοιχεῖα.

Μέριμνα διά τήν ἐπί τῇ βάσει ἐκκλησιαστικῶν προδιαγραφῶν παραγωγῆν τῶν διαφόρων βαπτισματικῶν εἰδῶν ὡς ἐλαίου, λαμπάδων, ἐνδυμάτων, κοσμημάτων κ.λπ. ὑπό τοῦ ἐμπορίου καί διερεύνησις τῆς δυνατότητος παραγωγῆς καί διάθεσις τῶν εἰδῶν αὐτῶν ὑπό ἱερῶν μονῶν.

Ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων συναρμοδίων φορέων σχεδιασμός ὑπό τοῦ Γραφείου Ναοδομίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐνός προτύπου συγχρόνου Βαπτιστηρίου, ὑποχρεωτική πρόβλεψις τοιοῦτου χώρου εἰς τά σχέδια ὅλων τῶν ὑπό ἀνέγερσιν νέων μεγάλων ναῶν καί μελέτη τῆς δυνατότητος διαμορφώσεως τοιούτων χώρων εἰς ὑπάρχοντας ναοῦς, τουλάχιστον εἰς τάς ἑδρας τῶν Μητροπόλεων.

Προγραμματισμένη ἔκδοσις σειρᾶς συνοδικῶν ἀποφάσεων καί ἐγκυκλίων διά τήν κατ' ἀρχήν ἔγκρισιν καί πραγμάτωσιν ὅλων τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων μέτρων καί ὅσων ἄλλων ἤθελον κριθῆ ἀναγκαῖα εἰς τό μέλλον.